

ZEMİNDE EL YAPIMI KARO

KAROSİMAN

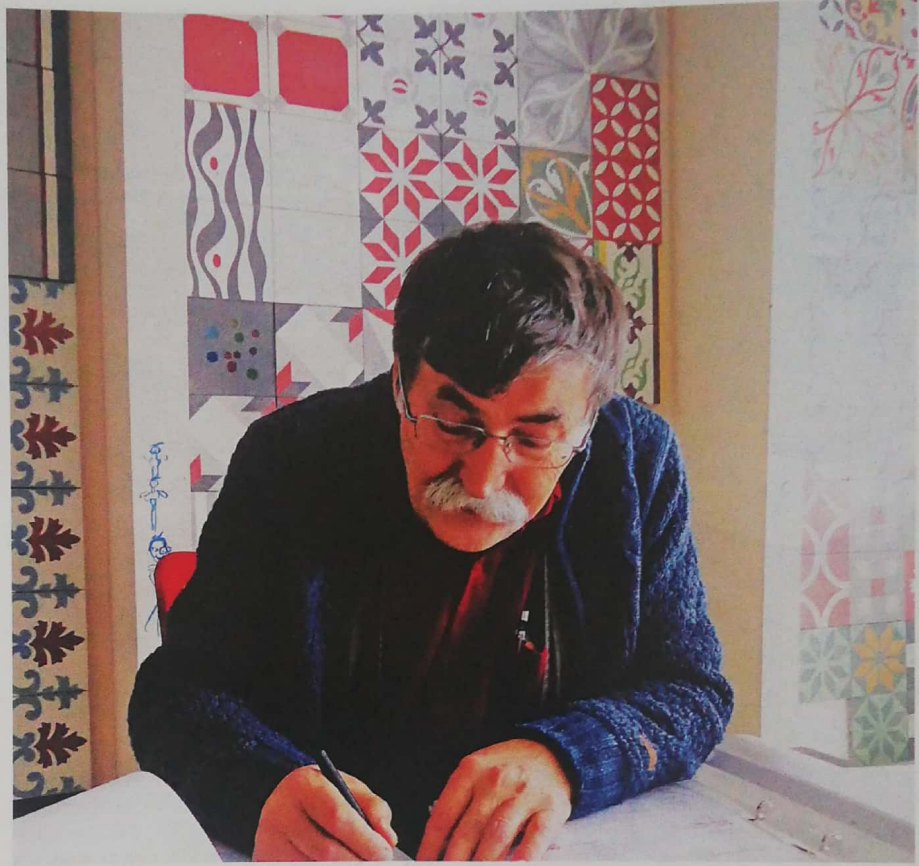
19'uncu yüzyılda üretilmeye başlanan; ancak zamanla unutulmuş karosiman, Karoistanbul kurucusu Zekai Bostancı'nın emekleriyle 1990'lardan itibaren yeniden üretiliyor. Bostancı, sanatla zanaatı buluşturan ürünün el işi tercih edenlere hitap ettiğine dikkat çekiyor.

DÜRDANE SEVİNÇ

Eski İstanbul evlerine, tarihî apartmanlara ayak bastığınızda alışılmadık bir zemin farklı bir zemin döşemesi karşılarınızı. Taştır; fakat mermer ve granit değildir. Çiçek ya da geometrik motiflerine aldanıp, uzaktan bakınca seramik de sanabilirsiniz. Mozaik karo, karo çini, Osmanlı karosu, Rum karosu, Ermeni karosu isimleriyle bilinen bu zemin malzemesinin gerçek adı; "Karosiman" veya "Karomozaik"tir.

El işçiliği gerektiren, hammaddesi doğal taş olan karosimanların tarihçesi 19'uncu yüzyıla, çimento icadına dayanıyor. 1850 yılında Güney Fransa'da üretilmeye başlanan, aynı dönemlerde önce Akdeniz ülkelerine ardından tüm dünyaya yayılan ürün, yurdumuzda ilk kez 19'uncu yüzyılın ortalarından itibaren İzmir ve İstanbul başta olmak üzere Levanten yapılarında kullanıldı. Kullanışlı, temiz, sağlam oluşu ve estetik görünümüyle ahşabın alternatifi oldu ve hızla yayılmaya başladı. Önce yığma yapıların, ardından betonarme yapıların zeminlerini süsledi bu el işi karolar. Ta ki 1960'larda seramik yaygınlaşana kadar...

Beyaz ve kaygan görünümüyle ilgi çeken seramikler fabrikasyon olduğu için çok daha uygun fiyatlıydı. El emeğiyle tek tek üretilen karosimanın, fabrikada bir seferde binlerce üretilen seramikle rekabet etmesi mümkün değildi. Dolayısıyla karosiman atölyeleri kapanmaya, zamanla ürün de unutulmaya başladı. Eski bir Rum evinde, üstü seramik-

le kapatılan bir karosimanın, gün yüzüne çıkarak meraklı bir sanatçıya göz kırpmasına kadar.

ESKİ BİR RUM EVİNDE ZAMANINI BEKLEYEN KAROLAR

Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu Dekoratif Resim Bölümünden 1977 yılında mezun olan ressam Zekai Bostancı, kurucusu olduğu Mavi Pencere Güzel Sanatlar Atölyesi'nde vitray, duvar resmi, mozaik panolar, rölyef ve kırma seramik işleri gibi çalışmalar yapıyordu. Resmi, mimarlığa daha fazla katmayı amaçlı.

Her şey, Zekai Bostancı'nın 1995 yılında eski bir Rum evinin restorasyonu işiyle başladı. Kültür merkezi olması planlanan binanın restorasyonu esnasında evin zeminindeki seramikler sökülürken, alttan desenli karosiman kalıntıları çıktı. Dekorasyonu yürüten Songül Vurdu ve Zekai Bostancı, buldukları karoların binanın ruhuna en uygun malzeme olduğunu düşünerek bu karoları aramaya başladılar. Bu ürünlerin Fas'ta ve birkaç

ilk atölyeden başka hiçbir yerde üretilmediği sonucuna vardılar.

Ekip, o esnada İstanbul Kayışdağı civarında düz karo üreten bir atölyede Bayram ve Abidin Yenmez kardeşlerle tanıştı. Ellerindeki karo numunelerini ve eskiz kâğıdına çizilmiş desenleri gören Bayram Usta çok heyecanlanarak, "Mesleğime doymadım, ben bu işi yapardım ama bu iş öldü. Kalıplarımı geçen seneye kadar saklıyordum. Geçen sene hurdacıya verdim" diyerek bunların üretimine yardımcı olacağını söyledi.

Böylece ilk desen kalıbı Bayram Usta'nın yönlendirmesiyle Mavi Pencere Güzel Sanatlar Vitray Atölyesi'nde yapıldı ve ilk karosimanlar hayat buldu, kültür kafeye döşendi. Adına da Çinili Kafe denilerek mozaikten bir tabela asıldı. Kadıköy Çarşı'ya, ünlü edebiyatçıların, şairlerin geldiği, edebiyat sohbetlerinin, şiir gecelerinin düzenlendiği yeni bir mekân kazandıran bu olay, yıllar sonra Türkiye'de karosiman üretiminin de başlamasına vesile oldu.

"Biz ürünün tekniğiyle değil, estetiğiyle ilgilenelim dedik. İstedığımız gibi üretim yapan yer bulamadığımız için, kendimiz atölye kurduk" diyen Zekai Bostancı, Karoistanbul'u kurarak üretime başladı.

BÜTÜN DÜNYADA GELENEKSEL DESENLER TALEP EDİLİYOR

Karosimanın yeniden doğması ve yaygınlaşması için çok emek veren Karoistanbul kurucularından Zekai Bostancı, araştırmalarını yurt dışında da sürdürdü. Avrupa ülkeleri, Tunus, Fas, Vietnam gibi pek çok ülkeye gitti. Vietnam'daki üreticiler Karoistanbul'un ürünlerini internette görüp etkilenmiş ve onlar da bu işi kurmuş.

Zekai Bostancı, Karoistanbul'un ilk dönemlerinde modern desenler ve özgün tasarımlar üretmek istemiş; ancak mimarlar ve müşteriler eski desenleri talep etmiş. Geleneksel desenlerin sadece Osmanlı'ya özgü olmadığını, dünyanın her tarafında kullanıldığını dile getiren Bostancı; karosiman desenlerin, birçok ülkenin kültürüne göre hafif değişikliklere uğrasa da genel olarak benzer, anonimleşmiş desenler olduğu bilgisini veriyor.

Bugün Karoistanbul, bir yandan 150 yıldır kullanılagelen eski motifleri yaparken diğer taraftan daha özgün, yeni tasarlanmış karolar üretiyor. Modern koleksiyonlar içinde öne çıkan Okyanus serisi, mavinin çeşitli tonları ve desenleriyle evin dekorasyonuna neşe katıyor. Suyun, dalgaların hareketini, denizdeki bitki ve hayvan formlarını betimleyen çizgiler, deniz yaşamını gözlerinizin önüne seriyor.

HAMMADESİ MERMER TANELERİ

Karosimanın bileşiminde mermer tozu, mermer granülleri, mermer agregası, çimento ve pigment bulunuyor. Pigmentler kuyumcu terazisiyle tartılıyor; 35 gram kırmızı, 2,5 gram kobalt... Bu karışım yüksek basınç altında presleniyor. Desen kalıbına renklendirilmiş mermer tozu ve çimento karışımı dökülüyor, üzerine kuru harç serpiliyor ve presin altına sürülüyor. Presten çıkarıldıktan sonra kalıptan alıp 3-4 hafta sulanarak kürleniyor. 4-5 hafta sonra ürün hazır hâle geliyor.

20x20 santimetre boyutunda, 2-3 santimetre kalınlığındaki karonun en üstteki renkli katmanı ise 4-8 milimetre yüksekliğinde. Günümüz karoları eski karolardan farklı olarak daha yüksek basınçla preslendiğinden ve içeriğinde bazı beton kimyasalları bulunduğundan, daha sert ve emiciliği daha az oluyor. Kullanılan pigmentlerin (mavi hariç) ultraviyole ışınlarına karşı dayanıklı olması, ürünü açık alanlara ve banyo gibi ıslak mekânlara da uygun kılıyor.

SANATLA ZANAAT ARASINDA

Karosimanın endüstriyel üründen en önemli farkı, üretim sürecinde mutlaka bir ustanın zorunlu olması. Hammaddelerin elle işlendiğini, desenlerin CNC'de yapılmadığını vurgulayan Zekai Bostancı, "Bizim çalışmamıza 'el işi' demek mümkün. Bizim işimiz aslında sanatla zanaat arasında bir iş. Biraz sanat gibi" diyor. Ustanın, yapılan işle özdeşleştiğini, çalışanların da yaptıkları ürüne karşı derin bir sezgi geliştirdiğini belirten Bostancı, şöyle sürdürüyor sözlerini: "Endüstriyel üretim içindeki eleman, çıkan ürünle yaban-

çalışma hâlidir. Çalışanın veya ustanın, sürecin bir kısmına hâkim olması yeterlidir. Bizde ise baştan sona sürecin bütün aşamasını tek başına usta yapıyor ve böylelikle ürüne yabancılaşmamış oluyor. Karosiman, 'Evimdeki karo her yerde görünen bir ürün olmasın' diyenlere, elbisesini konfeksiyonda değil terzide yaptırmak isteyen, özel ürün kullanmak isteyenlere hitap eden bir ürün. Mimarlar da bazı özgün tasarımlarını bizimle çözebildikleri için bize geliyor."

ÜRETİMİN YARIDAN FAZLASI İHRAÇ EDİLİYOR

Karosta'nın dünyanın birçok ülkesindeki mimarlara, restoratörlere ve hatta doğrudan son tüketicilere hizmet verdiğini ifade eden Zekai Bostancı, üretimin yaridan fazlasının ihraç edildiğini söylüyor. Bugüne kadar bütün Avrupa ülkelerine, ABD'ye, Körfez ülkelerine, Rusya'ya, Türk Cumhuriyetlerine, Brezilya hatta Kore'ye ürün gönderdiklerini anlatan Bostancı, Karosta'nın en önemli işlerinden birinin restorasyon olduğunu vurguluyor. Avrupa'da ve bizde 19'uncu yüzyıl ortasından 20'nci yüzyılın ikinci yarısına kadar yapılmış olan ve birçok ünlü mimarın imzasını taşıyan önemli binaların bir kısmının restore edildiğini aktaran Bostancı, süreci şöyle anlatıyor: "O dönemde üretilerek bu binalara döşenen karolar; terkihi, görünümü ve üretilme tekniği bakımından Vietnam ve Fas menşeli karolardan çok bizimkilere daha yakın ürünlerdir. Bu nedenle pek çok restorasyon başvurusu gelmektedir. Bize gelen eski karoların yüzeyini temizleyip rengini, agrega boyutlarını, kullanılan mineralin cinsini, dağılımını... vb. özel yöntemlerle belirliyoruz. Desen kalıplarını üreterek numuneleri oluşturuyoruz.

Bu konuda Anadolu coğrafyası çok fazla olanak sunmakta. İstedığımız renkte agregayı mutlaka bir bölgeden temin edebiliyoruz. Atölyemizde laboratuvarımızın ve bir kalıphanemizin oluşu da işimizi kolaylaştırılıyor. Karosta'nın güzel sanatlar eğitimi görmüş bir ekip tarafından yönetilmesi, restorasyonda aslına çok yakın karolar üreterek çok başarılı sonuçlar almamıza imkân veriyor. Dolmabahçe Sarayı, Abraham Paşa Köşkü, çeşitli tren istasyonu binalarının restorasyonunda emeği geçen ekibimiz, bu işleri yaparken tarihe ve kültüre karşı hissettiği sorumluluk duygusuyla davrandı."

TEMİZLİK ARAP SABUNUYLA

Endüstriyel ürünün her şeyi aynılaştırdığı günümüzde özgün arayışlarda bulunan, farklı ve doğal ürün talep edenlerin sayısı dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaygınlaşıyor. Karosiman, tam da bu nedenle tercih sebebi oluyor. Karoların yüzeyinin kusursuz olması, ufak tefek hataların görülmesi, el emeği değerini ortaya çıkarıyor. İlk bakışta bütün taşlar birbirinin aynısı gibi gözükse de her birinin hikâyesi farklı. Hayalinizdeki desene ulaşabileceğiniz, estetiğiyle göze ve ruha hitap eden ve kolay kolay çatlamaayan ürün, iyi bakıldığında yüzyıllarca kullanılabilir. Silinbilme ve hijyen özelliğine sahip olan bu karoların uzun ömürlü olması için kimyasal temizleyicilerden kaçınılması gerekiyor. Hava alan doğal bir malzeme olması ürünü hassas kılıyor. Bu nedenle temizliğin sadece arapsabunuyla yapılması öneriliyor. Böylece, doğal ve geleneksel temizlik malzemesini, yine doğal ve geleneksel taşın üstünde gezdirerek, onlarca yıl öncesinin desenlerini parlatabilir, geçmişini şimdiye ve gelecekte yaşatabilirsiniz.

